

آیت‌الله خاتمی سپس به برخی از مهم‌ترین این تفاسیر اشاره کرد و افزود: تفسیر ۸۰ جلدی تسنیم آیت‌الله‌العظمی جوادی آملی از برکات انقلاب اسلامی و محصول حوزه علمیه است. هرچند درس تفسیر ایشان قبل از انقلاب آغاز شد، اما مجموعه عظیم تسنیم پس از انقلاب تدوین شد و از جامع‌ترین تفاسیر معاصر است.

همچنین تفسیر روان آیت‌الله مشکینی، که مرحوم آیت‌الله مشکینی به من فرمود: تفسیری برای جوانان می‌نویسم. شش جلد آن را خودشان نوشتند و دو جلد را آیت‌الله استادی تکمیل کردند. انصافاً تفسیر بسیار روانی است و به‌درستی نامش را تفسیر روان گذاشتند. تفسیر نمونه آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی نیز تفسیری است دقیق، قابل اعتماد و برای تدریس و فهم عمومی، یکی از بهترین تفاسیر موجود است. تفسیر نور و تفسیر موضوعی‌های آقای قرائتی هم باید جزو افتخارات حوزه ثبت شود.

آیت‌الله خاتمی با اشاره به نقش تفاسیر موضوعی در نظام‌مند کردن علوم قرآنی گفت: تفاسیر موضوعی بسیار ارزشمندی در این دوران نوشته شده است از جمله: تفسیر موضوعی ۱۶ جلدی آیت‌الله جوادی آملی، تفسیر موضوعی پیام قرآن آیت‌الله مکارم، مفاهیم القرآن آیت‌الله سبحانی، منشور جاوید و ودها اثر دیگر.

افزایش چشمگیر آثار قرآنی پس از انقلاب

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم تأکید کرد: قبل از انقلاب، حوزه با آن عظمت تنها «المیزان» را داشت، اما پس از انقلاب، ده‌ها مجله قرآنی، ده‌ها مقاله علمی و ده‌ها دوره تفسیر جامع پدید آمد.

این‌ها نشانه اهتمام جدّی حوزه به قرآن است.

- قرآن طوری بیان شود که مردم احساس کنند متعلق به زندگی امروز آنهاست**

حجت‌الاسلام والمسلمین ناصر رفیعی نیز در این مراسم، با تشریح اهمیت تفسیر کاربردی و تبلیغی، ضرورت ارائه تفسیری قابل فهم، اثرگذار و مرتبط با زندگی مردم را تبیین کرد.

وی اظهار کرد: شهید دستغیب از مفاخر تفسیر در روزگار معاصر بود؛ آثار ماندگاری همچون تفسیر سوره حجرات، نمونه‌ای از عمق نگاه ایشان به قرآن است.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی بیان کرد: در تفاسیر موجود، از تفسیر ادبی و فلسفی گرفته تا روایی، موضوعی و اجتماعی، جای تفسیری که ویژه منبر و تبلیغ باشد خالی است. مفسر باید آیه را طوری تبیین کند که با زندگی مردم نسبت برقرار کند.

کارشناس مذهبی با ارائه نمونه‌ای از رویکرد تبلیغی، آیات «یَسْئَلُونَكَ» را مثال زد و گفت: در قرآن ۱۳ یا ۱۴ مورد «یَسْئَلُونَكَ» وجود دارد که هر یک بیانگر نوع پرسش‌های مردم در حوزه احکام، اعتقادات و مسائل اجتماعی است. این آیات بهترین منبع برای آموزش آداب پرسش‌گری در جامعه امروز هستند.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی بخش دیگری از سخنرانی را به آیه ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ اختصاص داد و بیان کرد: در قرآن ۱۷ پیامبر اعلام کرده‌اند اجر رسالت نمی‌خواهند اما تنها پیامبری که اجر رسالت برای او تعیین شده، رسول خدا ﷺ است و آن هم مودّت اهل بیت ﷺ است.

وی با رویکرد تبلیغی این آیه، ده شیوه ابراز مودّت را تبیین کرد از جمله: محبت قلبی، محبت زبانی، محبت عملی، جان‌فشانی همچون یاران کربلا، کمک مالی به سبک حضرت خدیجه ﷺ، تربیت فرزندان فدایی همچون حضرت ام‌البنین ﷺ و تولید آثار هنری و فرهنگی مانند آثار ماندگار مرحوم فرج‌الله سلحشور. کارشناس مذهبی افزود: اگر مفسر این نکات را بیان نکند، آیه برای مردم یک مفهوم ذهنی باقی می‌ماند؛ در حالی‌که قرآن آمده تا در زندگی اثر بگذارد.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی با تأکید بر لزوم اتکای تفسیر تبلیغی به آیات، روایات، تاریخ اسلام و تجربه فرهنگی گفت: نباید سطح منبر را پایین آورد، اما باید قرآن را طوری بیان کرد که مردم احساس کنند این آیه متعلق به زندگی امروز آنهاست.

وی پیشنهاد برگزاری کارگاه‌های تخصصی برای تربیت «مفسران تبلیغی» را مطرح کرد و افزود: ظرفیت‌های قرآن پایان‌ناپذیر است و مبلغ باید بتواند از این گنجینه بهره ببرد.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به نیاز جدی عرصه تبلیغ به کارشناسان رسانه‌ای، اظهار کرد: قرآن منبعی پایان‌ناپذیر است. هرچه درباره آن سخن گفته شود، باز هم تمام‌شدنی نیست. قرآن کتابی است که انسان را با خود همراه می‌کند و در دنیا و آخرت با اوست.

وی با اشاره به تجربه‌های تبلیغی خود گفت: در اولین جلسه منبر، همیشه به مخاطب اعلام می‌کنم که موضوع بحث ما درباره عوامل رستگاری است؛ همان حقیقتی که در «حقّ علی الفلاح» تکرار می‌شود. ابتدا باید فضای روانی مخاطب را ایجاد کرد تا بداند دنبال چه چیزی می‌آید و چرا باید تشنه بحث باشد.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی با اشاره به شیوه تفسیر خود گفت: وقتی آیه‌ای مانند آیه ۳۵ مانده را محور بحث قرار می‌دهم، ابتدا آیه را برای مردم می‌خوانم، سپس سه عامل رستگاری را که در آیه آمده است توضیح می‌دهم. این شیوه باعث می‌شود مخاطب هم ساختار بحث را بفهمد و هم دچار سردرگمی نشود.

وی تأکید کرد: در منبر باید هم شبهه‌ها را پاسخ داد و هم جمع‌بندی ارائه کرد. نباید بگذاریم شبهه در ذهن مردم باقی بماند. کارشناس مذهبی با اشاره به لزوم مراجعه به منابع تک‌نگاری گفت: مرحوم آیت‌الله شاهرودی کتاب زیبایی با عنوان «درس‌هایی از آیه مودت» دارد. همه چیز را شماره‌وار، ساده و قابل استفاده آورده است. باید از این آثار بهره برد. آثار دارالحديث یا نرم‌افزار نور خدمات بزرگی به عرصه تبلیغ کرده‌اند.

گفتنی است، در این همایش جمعی از اساتید، روحانیون، فعالان قرآنی و مبلغان از سراسر کشور حضور داشتند. از هر استان چند تن از چهره‌های اثرگذار عرصه تفسیر به قم دعوت شده بودند تا ضمن ارائه گزارش از فعالیت‌های خود، به تبادل تجربه و برنامه‌ریزی مشترک برای گسترش جریان تفسیر در کشور بپردازند.

در پیام و سخنان آیات عظام مکارم شیرازی و سبحانی تأکید شد

اولویت‌گذاری به تفسیر قرآن

در فعالیت‌های علمی و روی آوردن به نوآوری

همایش ملی «پرچمداران تفسیر قرآن کریم» با پیام و سخنرانی آیات عظام مکارم شیرازی و سبحانی پنج‌شنبه ۲۰ آذرماه در مجتمع یاوران حضرت مهدی موعود علیه‌السلام قم برگزار شد.

کمی نیست. از روزی که ایشان را شناختم تا امروز، درد دین در شخصیت ایشان موج می‌زند؛ از قرآن گرفته تا نماز و زکات و تا همه عرصه‌های تبیین دین. عضو هیئت‌رئیسه مجلس خبرگان رهبری با تأکید بر ضرورت توجه جدی‌تر به تفسیر، گفت: قرآن مظلوم است. باید نهضت تفسیر راه‌اندازی شود؛ کاری مستمر، عمیق و همه‌جانبه. حوزه‌ها باید در این میدان پیشگام باشند.

آیت‌الله خاتمی به تشریح روش تفسیری خود پرداخت و تصریح کرد: در مرحله اول باید دید آیه چه می‌خواهد بگوید. قرآن هم از نظر لغات و هم از نظر ادبیات، دانشی ضروری است؛ اما اینجا دو گرایش وجود دارد: یک گرایش، غرق شدن بیش از حد در لغات و ادبیات است که من آن را نمی‌پسندم؛ گرایش دوم نگاه حدّاقلی و کاربردی به لغت و ادبیات است در حدّی که فهم آیه ایجاب می‌کند.

ضرورت رجوع به لغات اصیل

آیت‌الله خاتمی با اشاره به سخنی از حضرت آیت‌الله سبحانی، اظهار کرد: ایشان می‌فرمایند «مفردات» یعنی لغت؛ اما لغتی که باید از منابع اصیل و نزدیک به عصر معصومان علیهم‌السلام استفاده شود. بزرگانی چون خلیل بن احمد فراهیدی در‌العین، ابن‌فارس در مقاییس‌اللغه، منابعی ارزشمند ارائه کرده‌اند.

وی با اشاره به کتاب التحقیق فی کلمات القرآن، اظهار کرد: مرحوم مصطفوی آن را در دفاع از نظریه عدم وجود «لفظ مشترک» در قرآن نوشت. هرچند در نتیجه‌گیری ایشان بحث است، اما گردآوری اقوال در این اثر بسیار ارزشمند است.

اهمیت دو منبع فارسی در لغت قرآن

استاد حوزه علمیه قم با اشاره به منابع فارسی لغت قرآن اظهار داشت: دو منبع فارسی بسیار قابل توجه است:

اول: لغاتی که در تفسیر تسنیم آمده؛ واقعاً عمیق و علمی است. من خود روزانه چهل تفسیر را مرور می‌کنم؛ یکی از جامع‌ترین آن‌ها همین تفسیر تسنیم است. امیدوارم لغات آن به‌سرعت در قالب کتاب مستقل منتشر شود.

دوم: کتاب لغات قرآن در تفسیر نمونه است که در چهار جلد توسط آستان قدس رضوی چاپ شده و به‌ویژه برای عموم مردم و حتی خواص بسیار مفید است.

نکات تفسیری؛ قلب‌روش تفسیر

آیت‌الله خاتمی مرحله سوم روش تفسیر خود را «استخراج نکات

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی ستاد اقامه نماز، متن پیام حضرت آیت‌الله مکارم شیرازی به همایش به این شرح است:

بسم‌الله الرحمن الرحیم ﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ وَ يُبَيِّنُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَغْمِلُونَ الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا﴾ (الاسراء: ۹) لازم است در ابتدای سخن از همه برگزارکنندگان و شرکت کنندگان در این همایش تقدیر و تشکر نمایم و امیدوارم این همایش که به‌منظور گردهمایی فعالان عرصه تفسیر قرآن کریم برپا گردیده، به اهداف مورد نظر خویش دست یابد. تفسیر یکی از کهن‌ترین علوم اسلامی است و باید آن را از شاخصه‌های اندیشه اسلامی به شمار آورد. پیامبر اکرم و اهل‌بیت ایشان علیهم‌السلام پیشگامان عرصه تفسیر قرآن و شارحان کلام الهی و حافظان حدود آن بوده‌اند و خیل عالمان و عارفان کلام وحی به دنبال آنان به کسب معارف این کتاب آسمانی و نشر آن پرداخته‌اند.

قرآن کریم برای هدایت مردم نازل شده و شفاء و رحمت برای مومنان است اما در عین حال تفسیر کلام خداوند از توطئه وسوسه‌گران و منحرفان و کج‌اندیشی بی‌خردان در امان نبوده که این نکته کار را درباره آن سخت می‌کند ؛ از این‌رو می‌باید در تفسیر قرآن کریم با توجه به حساسیت آن در تبیین کلام خدا بیش از دیگر علوم دقّت و تتبع به خرج داد. عالمان شیعه نیز از صدر اسلام تاکنون و به تاسی از مکتب پرپار اهل‌بیت علیهم‌السلام در کنار این نقل به تفسیر کلام حق اهتمام خاصی داشته و آثار گرانبهایی را در این عرصه به یادگار گذاشته‌اند.

توصیه من به حوزه‌های علمیه و خصوصاً طلاب و فضایی جوان این است که تفسیر قرآن را در صدر فعالیت‌های علمی خویش قرار دهند و ابتدا با آشنایی با تفاسیر روان‌تر و سپس تأمل و دقت در تفاسیر عمیق‌تر، هم جان خویش را با این زلال پاک تطهیر نمایند و هم در شاخه‌های مختلف علوم دینی از آن بهره‌مند شوند و هم در راه هدایت مردم آن را به کار گیرند.

این‌جانب نیز به سهم خویش از همه اندیشمندانی که تفسیر قرآن کریم را سرلوحه کارهای علمی خویش قرار داده و به تحقیق و پژوهش‌های تفسیری اهتمام داشته و هم‌چنین کسانی‌که در ترویج قرآن و تفسیر آن تلاش نموده‌اند، بالاخص برادر گرامی جناب حجت‌الاسلام والمسلمین آقای حاج شیخ محسن قرائتی که سالیان متمادی در این عرصه کوشیده‌اند، قدردانی نموده و از خداوند متعال توفیقات ایشان را مسألت می‌نمایم.

- نویسندگان تفسیری از تکرار بپرهیزند و به نوآوری روی آورند**

به گزارش خبرگزاری حوزه، حضرت آیت‌الله سبحانی طی سخنانی در همایش ملی «پرچمداران تفسیر قرآن کریم»، نویسندگان تفسیری را به پرهیز از تکرار و روی‌آوری به نوآوری دعوت کردند و گفتند: بیان شفاهی تفسیر آسان است، اما نگارش آن مسئولیتی بزرگ دارد. مفسر باید گرهی بگشاید و نکته‌ای تازه عرضه کند تا اثرش جایگاه علمی و ماندگاری پیدا کند.

اعجاز ماندگار شریعت خاتم

معظم‌له با اشاره به تفاوت فضای فرهنگی و فکری دوران پیامبران پیشین، یادآور شدند: در عصر موسی علیه‌السلام سحر و شعبده، در زمان عیسی علیه‌السلام طب و درمان و در دوره بعثت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم فنون سخن و بلاغت رواج داشت؛ از این‌رو معجزات آنان متناسب با نیازهای فکری زمانه‌شان بود. ایشان اظهار کردند: چون شریعت پیامبر اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم شریعتی همیشگی است، تنها معجزه‌ای می‌تواند کارکرد واقعی داشته باشد که تا پایان تاریخ زنده بماند؛ و آن، قرآن کریم است که بشر و جن را به آوردن نظیر آن فراخوانده و تاکنون هیچ‌کس در این میدان موفق نشده است. این مرجع تقلید با اشاره به تعبیر ﴿مُهَيِّمًا عَلَیْهِ﴾ در آیه ۴۸ سوره مائده، خاطرنشان کردند: قرآن کریم افزون بر تأیید پیامبران پیشین، بر کتاب‌های آنان نیز سیطره و مرجعیت دارد.

حضرت آیت‌الله سبحانی ادامه دادند: اگر نسخه‌ای از تورات یا انجیل موجود، ادعای اصالت دارد، باید محتوای آن را با قرآن تطبیق داد، زیرا ناسازگاری‌های موجود در متون تحریف‌شده در مقایسه با قرآن به‌خوبی نمایان می‌شود.

ضرورت نوآوری در نگارش تفاسیر

معظم‌له در ادامه، نویسندگان تفسیری را به پرهیز از تکرار و روی‌آوری به نوآوری دعوت کردند و گفتند: بیان شفاهی تفسیر آسان است، اما نگارش آن مسئولیتی بزرگ دارد. مفسر باید گرهی بگشاید و نکته‌ای تازه عرضه کند تا اثرش جایگاه علمی و ماندگاری پیدا کند.

ایشان بخش دیگری از سخنان خود را به اهمیت بررسی دقیق مفردات قرآن اختصاص دادند و اظهار کردند: برخی واژه‌ها مانند «إله» در مواردی تنها به معنای «معبود» ترجمه می‌شود؛ در حالی‌که در بسیاری از آیات معنای صحیح آن «خدا» است. این‌گونه برداشت‌های نادرست می‌تواند فهم آیات را دچار خطا کند، ازاین‌رو تحقیق در واژه‌های قرآنی ضرورتی همیشگی است.

- نهضت تفسیر قرآن راه‌اندازی شود**

آیت‌الله سیداحمد خاتمی نیز در «همایش ملی پرچمداران تفسیر» با بیان نکاتی درباره جایگاه والای حضرت صدیقه طاهره علیها‌السلام، نقش تفسیر در اعتلای جامعه دینی و خدمات حجت‌الاسلام والمسلمین قرائتی، بر ضرورت نهضت جدی تفسیر قرآن در حوزه‌ها و کشور تأکید کرد.

پنجاه سال رفاقت با حجت‌الاسلام والمسلمین قرائتی

امام جمعه موقت تهران با اشاره به سابقه طولانی آشنایی‌اش با استاد قرائتی گفت: سابقه رفاقت من با آقای قرائتی دقیقاً پنجاه سال است؛ از سال ۵۴ تا امروز. این مدت